

освіти в цілому. Все більше людей дістають доступ до безкоштовної теорії, яка сама по собі не вирішує задачу поліпшення якості навчання, і тому навчальні центри в майбутньому швидше стануть навчально-консалтинговими, допомагаючи знаходити нестандартні успішні рішення, а необхідність гнучкого поєднання навчальної і консалтингової складових стане умовою виживання. Продовження процесу інтеграції консалтингу і професійного навчання сприятиме підвищенню якості освітніх послуг. Наслідком цього стане зростання довіри керівників підприємств до корпоративного навчання персоналу, поступовий перехід до системнішого (тривалішого і ефективнішого) навчання працівників. Запевнившись в якості освітніх послуг, керівники підприємств почнуть активніше інвестувати в навчання свого персоналу.

Список літератури

1. Вільна енциклопедія Вікіпедія. Електронний ресурс. - режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/>
2. Загальнонаціональний діловий журнал Експерт. Електронний ресурс. - режим доступу: <http://expert.ua/science/>
3. Общенациональный деловой журнал Эксперт. Електронний ресурс. - режим доступу: <http://expert.ru/science/>
4. Отдел новостей и СМИ Радио ООН. Електронний ресурс. - режим доступу: <http://www.unmultimedia.org/radio/russian/>

В. Сибирцев

Дистанционный формат обучения персонала предприятий

Статья посвящена теории внедрения дистанционных учебных технологий в системах обучения персонала предприятий. Установлено, что внедрение дистанционного формата обучения персонала предприятий дает возможность сразу применить и закрепить полученные знания в практических условиях.

V. Sibirtcev

Distance size of teaching personnel of enterprises

The article is sanctified to the theory of introduction of the controlled from distance educational technologies in the departmental of personnel of enterprises teaching. It is set that introduction of the controlled from distance format of studies of personnel of enterprises gives an opportunity at once to apply and fasten gain knowledge in practical terms.

Одержано 14.02.12

УДК.336.76

С.А. Фрунза, доц., канд. екон. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Проблеми та тенденції розвитку фондового ринку в Україні

У статті наведено данні, що характеризують вплив обсягу цінних паперів та їх структури на розвиток фондового ринку в Україні. Висвітлено чинники, що стримують розвиток вітчизняного фондового ринку. Запропоновано шляхи виходу з наявної ситуації.

інституційне середовище, українська фондова біржа, ринок цінних паперів, емітент, інвестор

© С.А. Фрунза, 2012

Вступ. Вплив розвитку сучасної світової фінансової системи на національну економіку є неоднозначним і суперечливим. Актуальним питанням для України є забезпечення державності та підвищення фінансової безпеки, що є запорукою сталого економічного розвитку. Ринок цінних паперів вважається одним із найвагоміших сегментів національної системи ринкового господарювання, який перерозподіляє фінансові потоки між окремими суб'єктами господарювання та перетворює заощадження на інвестиції. Важливим питанням є також вплив обсягу випуску цінних паперів та їх структури на розвиток ринку цінних паперів як окремого сегмента та на ринок капіталу загалом.

Значну увагу проблемі формування та розвитку ринку цінних паперів приділяють як вітчизняні, так і західні вчені-економісти: В. Базилевич, З. Варналій, О. Василик, В. Корнеєв, О. Мозговий, В. Оскольський, Дж. Долан, К. Форбс та ін. Всі дослідження мають вагоме значення. Однак, на сьогодні доцільно розглядати фондовий ринок не просто як основний елемент фінансового ринку, але й як один із чинників впливу на всю економіку. Теоретичний доробок у розв'язання цієї проблеми включає чималу кількість праць, що аналізують різні фактори розвитку фондового ринку та наслідки їх впливу за тих чи інших економічних умов. Так, В. М. Діденко, В. В. Олійник розглядають сучасний стан та основні тенденції розвитку фондового ринку в Україні, проблеми функціонування сучасного фондового ринку в Україні [4]. Г. М. Колач розглядає суть категорії "глобалізація", методика дослідження процесів фінансової глобалізації, інтенсивний розвиток фінансової глобалізації із залученням національних економік до світового ринку капіталу, посилення їх взаємозалежності [5]. Свердан М. А. досліджує розвиток фондового ринку на всіх етапах його формування [6]. Савицька О. І., Фурсова А. А. досліджують проблеми фондового ринку України, а також можливі перспективи його розвитку [7]. Водночас в умовах глобалізації фінансових систем та відкритості вітчизняного ринку цінних паперів виникають нові можливості та загрози для розвитку ринку цінних паперів як сектору ринку капіталу, що потребує проведення нових досліджень факторів впливу на зазначені вище сегменти економіки.

Постановка завдання. Особливо актуальна ця тема на сучасному етапі розвитку України, коли проводиться приватизація більшості державних підприємств, створюється значна кількість акціонерних товариств і кожний може зіткнутися з цікавою, ризиковою частиною ринку - ринком цінних паперів. Тому метою даної статі є висвітлення проблем розвитку фондового ринку України і розробка шляхів ефективного функціонування ринку цінних паперів.

Результати дослідження. Фінансове забезпечення переходу економіки України до ринку є найважливішою проблемою сучасних соціально-господарських перетворень. Створення фондового ринку є єдиною альтернативою вольовому розподілу дефіцитних фінансових ресурсів, який існував ще нещодавно. Розвинений внутрішній фінансовий ринок істотно полегшить завдання інтеграції в світовий фінансовий ринок і створить канал для інвестування іноземного капіталу в нашу економіку через розміщення цінних паперів.

Нагромадження грошового капіталу відіграє важливу роль у ринковій економіці. Виникнення і обертання капіталу, представленого в цінних паперах, тісно пов'язано з функціонуванням ринку реальних активів, тобто ринку, на якому відбувається купівля-продаж матеріальних ресурсів. З появою цінних паперів (фондових активів) відбувається як би роздвоєння капіталу. З одного боку, існує реальний капітал, представлений виробничими фондами, з іншого боку - його відображення в цінних паперах.

Ринок цінних паперів є важливим сектором фінансового ринку і ринкової економіки в цілому. Цінний папір виступає специфічним товаром, який вільно

обертається на біржовому та позабіржовому ринку між фізичними та юридичними особами, але їх випуск здійснюється лише підприємствами та організаціями (в т.ч. і державними) при майновому забезпеченні емісії з метою залучення тимчасово вільних коштів інвесторів.

Попит на цінні папери визначається оптимальним поєднанням їх надійності та прибутковості, тобто залежить від умов випуску та результатів фінансово-господарської діяльності емітентів.

Найбільш розповсюдженим видом цінних паперів в Україні стали акції приватизованих підприємств та інвестиційні сертифікати, причому обсяги емісії інвестиційних сертифікатів на 36 % перевищують емісію акцій.

У 2008 році Україна потрапила в десятку країн з найбільш високим ступенем фінансового ризику в світі. Основними причинами вразливості української економіки є наступні: великий дефіцит рахунку поточних операцій; тягар зовнішнього боргу; слабкість банківського сектора .

Наймасштабнішим за своїми результатами стала світова фінансова криза, що у свою чергу викликала величезний обвал українського фінансового ринку, що досяг чи не найменших позначок за останні п'ять років. Негативні новини світової фінансової індустрії, також неоднозначна ситуація на Російській фондовій біржі ще збільшили негативну ситуацію на ринку. Позитивні чинники (затвердження керівництвами низки країн програм щодо стимулювання національних економік і зниження відсоткових ставок провідними Центральними банками) не компенсували впливу негативних.

Світова фінансова криза 2007-2008 років, як і будь-яка інша, проходить кілька хвиль у своєму розвитку. Дві попередні ми пережили досить упевнено, хоча й не без помилок.

Перша хвиля поширилась у 2007 році, коли на світових фондових ринках відбулося перше падіння фондових індексів провідних банків та фінансових компаній.

Друга хвиля стартувала на початку 2008 року, коли падіння фондових ринків світу зумовило переорієнтацію фінансових потоків з одних активів у інші, зокрема сировинні та енергетичні.

Третю хвилю світової кризи ми спостерігаємо тепер.

Світова економічна криза суттєво вплинула на всі галузі економіки. Серед основних причин виникнення світової фінансової кризи виділяють: суспільна глобалізація економіки, постійне зростання життєвого рівня населення, агресивна зовнішня політика США, старіння американської нації та спад рівня народжуваності. Причинно – наслідковий зв'язок виникнення світової економічної кризи зображено на рис. 1.

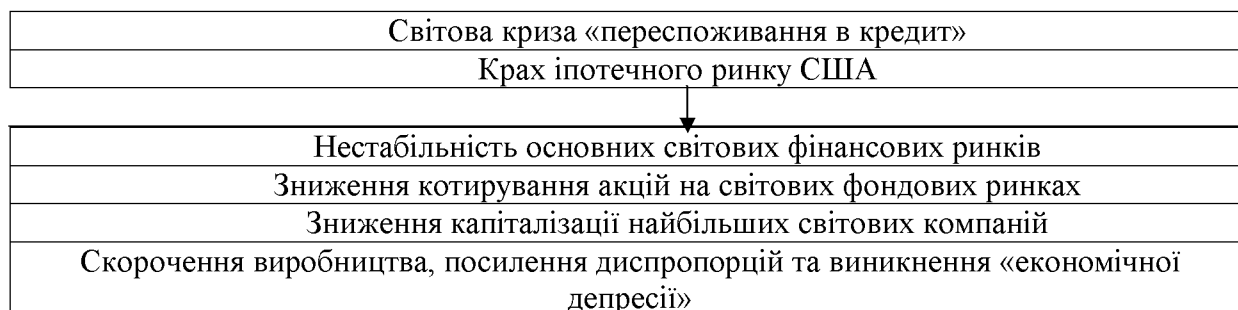

Рисунок 1 - Етапи поширення фінансової кризи

Вітчизняний фондовий ринок відновлюється після кризи й набуває позитивної динаміки. Основними тенденціями його розвитку у 2010 році, з одного боку, було зменшення обсягів емісії цінних паперів, однак з іншого – значне зростання обсягів

біржової торгівлі. Поряд із цим, в результаті імплементації норм закону «про акціонерні товариства» змінюється інфраструктура ринку.

Для того, щоб орієнтуватися в різноманітності цінних паперів, необхідно розбиратися в їх економічному призначенні, умовах випуску і обігу, можливих варіантах отримання доходу.

Ринок цінних паперів є багатоаспектною соціально-економічною системою, на основі якої функціонує ринкова економіка в цілому. Він сприяє акумулюванню капіталу для інвестицій у виробничу і соціальну сфери, структурній перебудові економіки, позитивній динаміці соціальної структури суспільства, підвищенню добробуту кожної людини шляхом володіння і вільного розпорядження цінними паперами, психологічній готовності населення до ринкових відносин.

Торгівля цінними паперами в Україні здійснюється на Українській фондовій біржі (УФБ). Українська фондова біржа це - перший створений в Україні біржовий ринок цінних паперів, що створена у відповідності до Закону України "Про цінні папери і фондову біржу" і зареєстрована постановою Кабінету Міністрів України 29 жовтня 1991 року. Структура торгівлі на УФБ зображена в таблиці 1 [1,2].

Таблиця 1 - Структура торгівлі на УФБ фінансовими інструментами за 2009-2010 рр. (тис. грн.)

Фінансовий інструмент	2010 рік		2009 рік		Відхилення	
	Сума	%, від сукупного обсягу торгівлі	Сума	%, від сукупного обсягу торгівлі	тис. грн.	у %
Акції	5455372,10	10,03%	20824509,92	35,39%	-15369138	-25,36
Облігації підприємств	456556,00	0,84%	16497,74	0,03%	539958,26	0,81
Похідні цінні папери	48368217,00	88,92%	37936048,00	64,48%	10432169	24,52
Інвестиційні сертифікати	112271,00	0,21%	58477,38	0,10%	53793,62	0,11

Отже, виходячи із даних таблиці 1, найбільшу частку у структурі торгівлі (88,92%) у 2010 році займає торгівля похідними цінними паперами, а найменшу інвестиційні сертифікати (0,21%). У 2010 році було проведено операцій із похідними цінними паперами на суму 48368217 тис. грн. (88,92 % від загального обсягу), а в 2009 – 37936048 тис. грн. (64,48%), отже у звітному році порівняно із базисним цей показник зріс на 27,4 %. А сума продажу інвестиційних сертифікатів на 91,9%. Отже ми бачимо збільшення обсягу операцій із цінними паперами.

Проведемо дослідження випуску та обігу цінних паперів в Україні за 2007-2010 роки де здійснювалися емісія та обіг таких видів цінних паперів: акції, облігації підприємств, облігації місцевих позик, похідні цінних паперів, цінні папери інститутів спільного інвестування, а також сертифікати фондів операцій з нерухомістю (рис. 2).

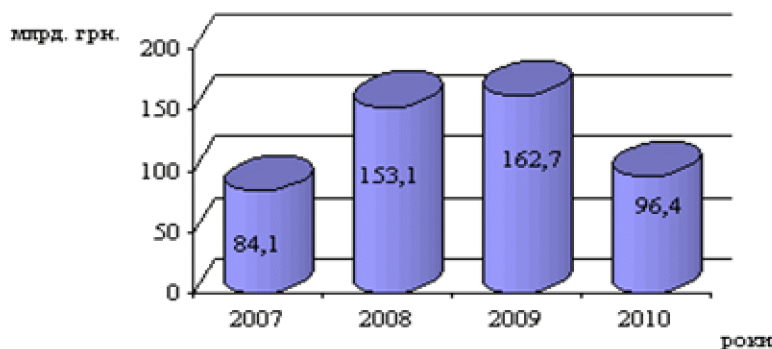

Рисунок 2 - Динаміка випуску цінних паперів в Україні за 2007-2010 роки, млрд. грн. [3]

Як свідчать дані, що наведені на рисунку 1, за період 2007-2009 років на ринку

цінних паперів України спостерігалася чітка тенденція щодо зростання обсягів зареєстрованих випусків цінних паперів. Так темпи зростання склали в 2008 році 182,0%, в 2009 році – 106,3% до попереднього року. Однак у 2010 році порівняно з 2009 роком обсяги випуску цінних паперів в Україні скоротилися на 40,7%, або на 66,3 млрд. грн., що, пов'язано, перш за все, з фінансово-економічною кризою.

Проведемо аналіз динаміки випуску цінних паперів в розрізі їх видів (табл. 2) [1,2].

Таблиця 2 - Аналіз динаміки обсягів випуску цінних паперів в Україні за 2008-2010 роки, в млрд. грн.

Вид цінних паперів	2008 рік	2009 рік	2010 рік	Відхилення (+,-) звітного періоду до	
				2008 року	2009 року
Акції	46,3	101,1	41,5	-4,8	-59,6
Облігації підприємств	31,4	10,1	9,4	-22,0	-0,7
Облігації місцевих позик	1,0	0,4	0,0	-1,0	-0,4
Похідні цінні папери	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інвестиційні сертифікати пайових інвестиційних фондів	65,4	47,2	36,6	-28,8	-10,6
Акції корпоративних інвестиційних фондів	8,9	3,9	8,9	0,0	5,0
Сертифікати фондів операцій з нерухомістю	0,1	0,0	0,0	-0,1	0,0
Всього	153,1	162,7	96,4	-56,7	-66,3

Наведені в таблиці 2 дані, щодо зареєстрованих обсягів випуску цінних паперів в Україні за 2008-2010 роки свідчать про те, що в 2010 році порівняно з 2008-2009 роками відбулося скорочення випуску всіх видів цінних паперів. Так у 2010 році порівняно з 2008 роком обсяги випуску цінних паперів скоротилися наступним чином:

- інвестиційні сертифікати пайових інвестиційних фондів – на 28,8 млрд. грн., або майже в 2 рази;

- облігацій підприємств – на 0,7 млрд. грн., або на 6,9 в.п.;

- випуск акцій – на 4,8 млрд. грн., або на 10,4 в.п.

У 2010 році порівняно з попереднім роком відбулося скорочення обсягів випуску цінних паперів в розрізі їх видів наступним чином:

- випуск акцій – на 59,6 млрд. грн., більше, ніж в 2 рази;

- інвестиційні сертифікати пайових інвестиційних фондів – на 10,6 млрд. грн., або на 22,3 в.п.;

- облігацій підприємств – на 22,0 млрд. грн., або майже втричі.

У 2010 році взагалі не був зареєстрований в Україні випуск таких видів цінних паперів як облігації місцевих позик, похідні цінні папери і сертифікати фондів операцій з нерухомістю. Водночас у 2010 році порівняно з 2009 роком відбулося зростання обсягів акцій корпоративних інвестиційних фондів на 5,0 млрд. грн., або більш, ніж в 2,3 рази.

Досліджуючи випуск цінних паперів в Україні за 2008-2010 роки, доцільно розглянути також структуру їх обсягу (табл. 3) [1,2].

Наведені дані в таблиці 3 свідчать, що в 2010 році найбільшу питому вагу в загальному обсязі емісії цінних паперів займали акції (43,0%), друге місце в структурі загального випуску займають інвестиційні сертифікати пайових інвестиційних фондів (38,0%). Облігації підприємств та акції корпоративних інвестиційних фондів в досліджуваному році в загальному обсязі емісії цінних паперів склали відповідно

9,8% та 9,2%.

Таблиця 3 - Аналіз структури обсягу емісії цінних паперів в Україні за 2008-2010 роки, у %

Вид цінних паперів	2008 рік	2009 рік	2010 рік	Відхилення (+,-) звітного періоду до	
				2008 року	2009 року
Акції	30,2	62,1	43,0	12,8	-19,1
Облігації підприємств	20,5	6,2	9,8	-10,7	3,6
Облігації місцевих позик	0,7	0,2	0,0	-0,7	-0,2
Похідні цінні папери	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інвестиційні сертифікати пайових інвестиційних фондів	42,7	29,0	38,0	-4,7	9,0
Акції корпоративних інвестиційних фондів	5,8	2,5	9,2	3,4	6,7
Сертифікати фондів операцій з нерухомістю	0,1	0,0	0,0	-0,1	0,0
Всього	100,0	100,0	100,0	x	x

У 2008 році найбільшу частку у випуску цінних паперів України займали інвестиційні сертифікати пайових інвестиційних фондів (42,7%), а питома вага акцій була 30,2% (друге місце). У 2009-2010 роках частка акцій в загальному обсязі емісії цінних паперів зросла (складала відповідно 62,1% та 43,0%) і вони зайняли вже перше місце в загальному обсязі цінних паперів. Аналізуючи структуру обсягів випуску цінних паперів в Україні за 2008-2010 роки слід також зазначити, що в даний період зберігається тенденція щодо частки кожного з інших видів цінних паперів в загальних обсягах їх емісії [3].

Загальна кількість професійних учасників фондового ринку України за минулий рік практично не змінилася. На початку 2010 року цей показник дорівнював 1 806, а на початку 2011 року – 1 807. Однак, зменшилася кількість КУА та реєстраторів й збільшилася кількість зберігачів цінних паперів.

Протягом року кількість торговців цінними паперами зменшилася з 737 до 736, кількість компаній з управління активами – з 389 до 361, а кількість установ, які мають ліцензії на провадження розрахунково-клірингової та депозитарної діяльності – з трьох до двох. При цьому кількість організаторів торгівлі (десять) залишилася незмінною.

Значні корективи у структуру ринку вносить закон «Про акціонерні товариства», згідно з яким акції вітчизняних акціонерних товариств мають існувати виключно в бездокументарній формі. В результаті за минулий рік кількість установ, які мають ліцензії на провадження депозитарної діяльності зберігачів цінних паперів, збільшилася з 297 до 372, а кількість установ, які мають ліцензій на провадження діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів, навпаки зменшилася з 367 до 297.

В цілому, кількість професійних учасників фондового ринку з урахуванням суміщення декількох видів професійної діяльності на початку поточного року становила 1 389. При цьому 372 учасники були торговцями-зберігачами (120 банків), серед них 46 учасники - торговцями-зберігачами-реєстраторами (21 банк). Два депозитарії мали ліцензії на розрахунково-клірингову діяльність.

Підтвердженням того, що в Україні активно відбувається процес корпоративної реформи є й динаміка зміни кількості акціонерних товариств. Кількість відкритих акціонерних товариств торік зменшилася з 9,58 тис. до 9,18 тис., а закритих - з 20,33 тис. до 19,44 тис.

У минулому році все ще давалися взнаки негативні наслідки фінансової кризи, що призвела до значних проблем, зокрема, на ринку боргових зобов'язань. Як наслідок,

торік ДКЦПФР було зареєстровано лише 127 випусків корпоративних облігацій на суму 9,41 млрд. грн., що на 696,24 млн. грн. менше показника 2009 року (10,11 млрд. грн.). Обсяг випуску облігацій підприємств становив 6,26 млрд. грн., а облігацій банків – 3,15 млрд. грн. При цьому протягом минулого року ДКЦПФР не зареєструвала випуски облігацій місцевих позик (у 2009 році було зареєстровано три випуски муніципальних облігацій на загальну суму 380 млн. грн.).

У сфері емісії цінних паперів інститутів спільного інвестування спостерігалися різноспрямовані тенденції. Так, обсяг випусків інвестиційних сертифікатів пайових інвестиційних фондів, зареєстрованих ДКЦПФР у 2010 році, становив 36,6 млрд. грн., що на 10,61 млрд. грн. менше показника 2009 року (47,21 млрд. грн.). В свою чергу, обсяг зареєстрованих випусків акцій корпоративних інвестиційних фондів збільшився порівняно з попереднім роком на 4,97 млрд. грн. та становив 8,87 млрд. грн.

Разом із тим, загальна кількість інститутів спільного інвестування в Україні продовжує зростати. За минулий рік кількість зареєстрованих корпоративних та пайових інвестиційних фондів збільшилася з 1390 до 1544. При цьому кількість КІФ збільшилася з 225 до 244, а кількість ПФ – з 1165 до 1300. Це свідчить про значний інтерес інвесторів до ринку спільного інвестування.

Найбільшим досягненням 2010 року стало значне збільшення обсягів біржової торгівлі. Торік обсяг виконаних біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі дорівнював 131,2 млрд. грн., що у 3,6 рази (або на 95,19 млрд. грн.) більше показника 2009 року (36,01 млрд. грн.).

При цьому на ринку продовжується домінування вторинної торгівлі. Зокрема, обсяг виконаних біржових контрактів на організаторах торгівлі на вторинному ринку дорівнював 88,87% від їх загального обсягу (116,6 млрд. грн.), а на первинному ринку – 11,13% (5,22 млрд. грн.). У 2009 році ці показники дорівнювали 86,07% та 13,93% відповідно.

За минулий рік на біржовому ринку побільшало фінансових інструментів. Зокрема, за станом на 1 січня 2011 року до біржових списків організаторів торгівлі було включено 1520 цінних паперів (на початку 2010 року - 1472). Кількість цінних паперів, які входили до біржових реєстрів організаторів торгівлі, становила 328 (на початку 2010 року – 290).

У біржовому реєстрі до котирувального списку за I рівнем лістингу було включено 102 цінних папери (з урахуванням перебування у біржовому реєстрі на декількох організаторах торгівлі - 146 цінних паперів), за II рівнем лістингу - 226 цінних паперів (з урахуванням перебування у біржовому реєстрі на декількох організаторах торгівлі - 247 цінних паперів).

Важливим чинником є те, що за підсумками минулого року відбулося зростання до 10% частки організованого ринку у загальному обсязі торгів на вітчизняному фондовому ринку. У попередні роки цей показник становив 4%-5%. Сьогодні ДКЦПФР приділяє велику увагу розвитку біржового сегменту фондового ринку та вдосконаленню його механізмів, що має стати стимулом подальшого зростання обсягів торгівлі на організованому ринку.

Отже, проведений аналіз випуску та обігу цінних паперів в Україні за 2008-2010 роки дає можливість визначити тенденції та характерні їх особливості в сучасних фінансово-економічних умовах. Останнім часом ми маємо можливість спостерігати позитивні тенденції в розвитку фондового ринку.

Вихід України із кризи, стабілізація економічного становища, підвищення добробуту людей неможливі без розвинутого ринку цінних паперів. А для цього, необхідне здійснення ряду невідкладних заходів. До першочергових тут можна

віднести:

- 1) прискорити процеси приватизації перш за все шляхом корпоратизації та акціонування державної власності;
- 2) здійснити випуск і обіг державних всеукраїнських та муніципальних цінних паперів, відновивши довіру до них з боку населення;
- 3) на державному рівні вирішити комплекс питань щодо вільного обігу в Україні цінних паперів іноземних компаній, купівлі українських цінних паперів іноземними інвесторами;
- 4) привести чинне законодавство у відповідність з потребами сьогоденного функціонування та подальшого розвитку українського фондового ринку;
- 5) більш ефективно використовувати наявні можливості структур, що вже працюють на національному ринку цінних паперів;
- 6) законодавчо передбачити гарантії держави по збереженню грошових заощаджень населення;
- 7) створити державні органи управління і контролю за функціонуванням ринку цінних паперів.
- 8) здійснення тих чи інших заходів дозволить прискорити формування в Україні ринку цінних паперів.

З переходом України на ринковий шлях розвитку, інтеграцією у світове економічне співтовариство та з метою участі у міжнародних інтеграційних процесах виникла необхідність формування макросистем ринкової економіки в складних, суперечливих умовах непристосованих до ринку елементів колишньої соціалістичної економіки. Тому надзвичайно актуальним на сьогоднішній день є визначення проблем українського ринку цінних паперів та шляхів його поновлення і подальшого розвитку.

Економіка України є однією зі складових світового господарства. Розвиток українського фондового ринку, його інститутів і нормативної бази ґрунтується на багаторічному світовому досвіді. Основними його учасниками є емітенти, організатори, інвестори, депозитарні установи, організатори торгівлі, торговці цінними паперами в тому числі.

Відповідно до Закону України „Про цінні папери та фондовий ринок” торговцями цінними паперами є суб’єкти підприємницької діяльності, що створені у формі акціонерних товариств, мають дозвіл (ліцензію) на діяльність з випуску та обігу цінних паперів та статутний фонд яких сформовано за рахунок виключно іменних акцій, або інших товариств, для яких операції з цінними паперами становлять виключний вид їх діяльності.

В умовах глобалізації світової економіки індекси фондового ринку являються основними показниками стану фінансових ринків як розвинених, так і країн, що розвиваються, та представляють собою усереднені характеристики цінних параметрів сукупності цінних паперів. Функції, виконувані фондовими індексами, можна умовно розділити на дві: інформаційну та інструментоутворюючу.

Процеси глобалізації, що присутні у фінансовій сфері обумовлюють неминуче заглиблення інтернаціоналізації інвестування. Світовий фондовий ринок – це величезна кількість торгових майданчиків, торговців цінними паперами, власне самих цінних паперів та величезний масив інформації, що необхідний для прийняття інвестиційних рішень фінансової інформації. Так, індекс фондового ринку виконує найважливішу функцію – інформаційну, що дає можливість оцінювати інформаційні потоки, фільтрувати, орієнтуватися на більш вагоме та ігнорувати незначне. В умовах розвитку портфельного інвестування фондові індекси найбільш часто використовуються в якості базового активу, для створення таких фінансових інструментів як ф’ючерси та опціони, а також індекси пайові інвестиційні фонди.

Висновки. Отже, для успішного вдосконалення ринку необхідне: по-перше підвищити довіру до ринку цінних паперів, по-друге необхідно удосконалити законодавчо-правову базу, по-третє необхідна така політика, яка б дозволила в короткі терміни завершити процес приватизації, оскільки з досвіду розвинених країн видно, що акції АТ виконують велику роль на ринку цінних паперів. У нашій же країні провідна роль належить державним цінним паперам. Є ще один істотний момент - український ринок цінних паперів відчуває серйозний брак капіталовкладень і є проблема із залученням іноземного капіталу, і як вже було відмічено причиною цього є політико-економічний стан країни. І не дивлячись на всі зусилля Уряду і Міністерства фінансів, і банків український ринок ще далекий від світових стандартів, тому що вся група негативних чинників ще робить значний вплив на його розвиток. Поновлення українського фондового ринку безпосередньо залежить від того, наскільки швидко буде поновлено довіру вітчизняних та закордонних інвесторів до українських цінних паперів.

Аналіз структури випуску цінних паперів демонструє переважання пайових цінних паперів на ринку цінних паперів України. На ринку цінних паперів в останні роки спостерігається тенденція до диверсифікації у розподілі тимчасово вільних грошових коштів та ускладнення структури ринку цінних паперів, що дозволяє створити конкурентоспроможний вітчизняний ринок капіталу.

Важливе значення має ефективність функціонування ринку цінних паперів в Україні. Сьогодні фондовий ринок не надто сприяє залученню інвестицій і перерозподілу капіталу, тобто не виконує своїх функцій. Крім того, потребують вирішення такі проблем як:

- високий ступінь ризиків;
- відсутність відкритого доступу до інформації;
- невеликий обсяг і неліквідність;
- недосконалість нормативно-правового забезпечення;
- нестача кваліфікованого персоналу;
- низький рівень капіталізації;
- порушення прав інвесторів [4].

Для покращення стану фондового ринку України та забезпечення його фінансової безпеки потрібно підвищити роль держави на фондовому ринку. Контроль за діяльністю емітентів, фондових бірж, професійних учасників ринку та самоврядних організацій, що повинні запобігати порушенню законодавства на ринку цінних паперів є одним з головних елементів державного регулювання ринку цінних паперів [4].

Основними напрямками розвитку фондового ринку в найближчій перспективі є:

- вдосконалення механізмів захисту прав інвесторів;
- розвиток інструментів ринку цінних паперів;
- вдосконалення законодавства про цінні папери та фондовий ринок;
- вдосконалення системи розкриття інформації на ринку цінних паперів;
- розвиток інвестиційної інфраструктури [5].

Ринок цінних паперів України перебуває на стадії становлення. На тлі зростання обсягів випуску цінних паперів відбувається певна диверсифікація останніх. Наслідком цього процесу є ускладнення самого ринку. В умовах світових та вітчизняних кризових явищ фінансової системи, це є позитивною тенденцією, яка створює передумови для зниження рівня ризику в діяльності інвестора, але цей фактор є ефективним у розбудові державності

тільки в умовах прозорого функціонування ринку цінних паперів в Україні.

Фінансовий ринок держави відіграє важливу роль у економічних перетвореннях,

що відбуваються у світі й кожній країні. Він забезпечує функціонування всіх сфер економіки, а також усієї системи суспільно-економічних відносин. Тема є особливо актуальною на даний час, так як питання дослідження і використання цінних паперів як інструментів фінансового ринку є дуже важливим в умовах розвитку ринкових економічних відносин в країні. Аналіз цінних паперів та фондового ринку є індикатором економіки та успішного проведення ринкових реформ у державі. Він створює важливий компонент сучасного механізму економічного регулювання, надає економіці певної гнучкості та мобільності.

Список літератури

1. Звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2009 рік // Інвест-Газета Нормативна база. – 2010. – № 37. – С. 34-37.
2. Звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2008 рік // Цінні папери України. – 2009. – № 33.
3. Державна програма економічного і соціального розвитку України на 2010 рік (Антикризова програма) / Закон України. - №2278-VI. – 20.05.2010 (Нормативні правові документи).
4. Діденко В. М., Олійник В. В. Тенденції, проблеми та перспективи діяльності фондового ринку в Україні/ В.М. Діденко, В.В. Олійник //Наук. вісник БДФА. Економічні науки: зб. наук. праць/Міністерство фінансів України, БДФА. – Чернівці: Технодрук, 2009. – Вип. 2. – С. 168 – 180.
5. Колач Г. М. Вплив фінансової глобалізації на фондовий ринок України/ Г.М. Колач // Фінанси України. – 2009. - № 1. – С. 115 – 121.
6. Свердан М. А. Розвиток Фондового ринку України/ М. А. Свердан //Цінні папери України. – 2003. - № 13. – С. 52 – 55.
7. Савицька О. І., Фурсова А. А. Проблеми і перспективи розвитку фондового ринку України/ О. І. Савицька, А. А. Фурсова //Економіка і регіон. – 2009. - № 2. – С. 136 – 139.
8. Румянцев С. Сучасні питання фондового ринку/ С. Румянцев //Цінні папери України. – 2009. - № 50. – С. 12 – 13.
9. Про акціонерні товариства / Закон України. - № 514-VI – 17.09.2008. - зі змінами. - № 2774-VI (2774-17) - 03.12.2010 (Нормативні правові документи).

С. Фрунза

Проблеми и тенденции развития фондового рынка в Украине

В статье наведены данные, что характеризуют влияние объема ценных бумаг, их структура на развитие фондового рынка в Украине. Отображены факторы, что замедляют развитие отечественного фондового рынка. Предложены пути выхода из данной ситуации.

S. Frunza

Problems and progress of fund market trends in Ukraine

In the article are information, that characterize influence of volume of securities and their structure on fund market development at Ukraine. Factors which restrain domestic fund market development are reflected. The ways of exit are offered from a present situation.

Одержано 30.11.11.